

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ В НУШ

Ладиченко Т. В.

кандидат історичних наук, професор
завідувачка кафедри методики навчання
суспільних дисциплін і гендерної освіти
Національного педагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
м. Київ

В концепцію Нової Української школи закладений компетентнісний підхід до навчання різних предметів, зокрема й історії. Крім ключових компетентностей, які відображені в концепції, вчителі мають формувати в учнів й предметні компетентності. Предметні компетентності з історії розроблені нашими вченими-педагогами й зафіксовані в програмних документах для основної та старшої школи. Зокрема мова йде про основні елементи історичної компетентності, яка складається з декількох компонентів.

Першим компонентом предметної компетентності з історії є *хронологічна компетентність*, це, як сказано в програмі з історії України та всесвітньої історії для 5–9 класів «уміння орієнтуватися в історичному часі, встановлювати близькі та далекі причино-наслідкові зв'язки, розглядати суспільні явища в конкретно-історичних умовах, виявляти зміни і тяглість життя суспільства» [2].

Хронологічна компетентність формується протягом всього періоду навчання історії і дозволяє людині визначати в який історичний час відбулася та чи інша подія. Методами формування хронологічної компетентності є хронологічні задачі, співставлення історичних подій у часі, визначення яка подія відбулася раніше інших тощо. Наприклад, в методичних матеріалах з історії Середніх віків для учнів 7 класу ми даємо таку задачу: *У 1261 р. імператор Михаїл Палеолог визволив Константинополь від латинського завоювання. Скільки ще років проіснувала Візантійська імперія, якщо в 1453 р. Константинополь завоювали війська Мехмеда II?* [3, с.16].

Учням 8 класу в робочому зошиті з Нової історії ми даємо завдання розташувати у хронологічній послідовності події Реформації та Контрреформації:

А. початок Селянської війни в Німеччині

Б. проголошення М. Лютером «95 тез проти індульгенцій»

В. підписання Аугсбурзького релігійного миру

Г. створення Ордену єзуїтів [4, с. 22].

У підручнику з Новітньої історії для учнів 11 класу ми пропонуємо визначити етапи створення ООН. [6, с. 5]. Таких прикладів можна навести дуже багато, оскільки в своїх підручниках з курсу всесвітньої історії для основної та старшої школи, ми на кожному уроці передбачаємо завдання на формування хронологічної компетентності.

Другим компонентом предметної компетентності є **просторова компетентність**, а саме – «уміння орієнтуватися в історичному просторі та знаходити взаємозалежності в розвитку суспільства, господарства, культури і природного довкілля». Таким чином ми констатуємо, що кожна історична подія або явище відбувалися не тільки в певному часі але й в просторі. Просторова компетентність передбачає уміння працювати з картами. В своїх підручниках ми розміщуємо карти і даємо завдання визначити території, які були завойовані або втрачені під час війн, прокласти маршрути військових або морських експедицій, позначити місця битв, економічних центрів, історичних пам'яток.

Третій компонент – це **інформаційна компетентність**, тобто уміння працювати з джерелами історичної інформації, інтерпретувати зміст джерел, визначати їх надійність, виявляти і критично аналізувати розбіжності в позиціях авторів джерел. Інформаційна компетентність є не тільки предметною, а й ключовою, яка важлива для багатьох сфер життя людини. Тому досить часто в підручниках ми даємо завдання знайти певні джерела, критично їх осмислити, а потім виконати завдання: підготувати історичний портрет тої чи іншої особи, підготувати презентацію, виконати проект тощо.

Одним з найважливіших компонентів історичної компетентності є **логічна компетентність**, або уміння визначати і застосовувати теоретичні поняття для аналізу й пояснення історичних подій та явищ, розуміти множинність трактувань минулого та зіставляти різні його інтерпретації. Безумовно логічна компетентність передбачає розвиток критичного мислення, особливо це стосується старшої школи. Наприклад в підручнику з всесвітньої історії для 9 класу, ми говоримо про Австро-Угорщину і згадуємо, що частина сучасної України входила до складу цієї «клаптикової монархії», тому в кінці параграфу ми ставимо питання: *Чи може український народ вважати культурну спадщину Австро-Угорщини своєю?* [7, с. 173]. Досвід показує, що більшість учнів та навіть студентів. зокрема в Києві відповідають, що ні не можемо. Все таки синдром меншовартості достатньо живий в нашому народі навіть серед молоді.

Інший приклад, в підручнику для 11 класу ми ставимо питання: чому між Чехією і Словаччиною відбулося «оксамитове розлучення»? Учні

мають пригадати зміст курсу всесвітньої історії не лише за 11 клас, а й за 10-й, тобто історію цих країн у ХХ ст., проаналізувати її та зробити висновки. Таких прикладів можна навести багато, адже логічна компетентність як і попередні елементи предметної компетентності формуються протягом всього навчання історії в середніх загальноосвітніх закладах.

Аксіологічна компетентність, як частина історичної компетентності, на наш погляд найбільш складна. Вона передбачає уміння формулювати оцінку історичних подій, історичних постатей, у відповідності до цінностей та уявлень того історичного часу, про який іде мова, а також осмислювати зв'язки між історією і сучасним життям. Формуючи аксіологічну компетентність ми зазвичай ставимо питання: висловіть своє ставлення до тої чи іншої історичної персони, події, явища. Почасти відповісти буває доволі складно, оскільки певні події мають контраверсійний характер, як і діяльність окремих історичних діячів. Наприклад, в підручнику з всесвітньої історії для учнів 10-го класу один з параграфів присвячений початку Першої світової війни. Ми наводимо епізод, коли сербський студент Гаврило Принцип, застрелив ерцгерцога Франца Фердинанда, наступника Австро-Угорського престолу, що стало приводом до початку війни. В кінці параграфу ми задаємо питання: *висловіть своє ставлення до вчинку Гаврила Принципа – чи він є терористом чи героєм?* [5, с. 15]. В класі ми застосовуємо методичний прийом «Займи позицію». Досвід показує, що більшість учнів і студентів (бо ми задавали це питання й їм) відповідають, що це терористичний акт. Проте є й такі, які вважають Гаврила Принципа героєм, а деякі схильні думати, що це контраверсійна особистість і для більшості європейців він терорист, а для сербів – герой. Тому на такому матеріалі в класі може виникнути дискусія, яка пов'язує події минулого з сьогоденням.

В курсі всесвітньої історії ми також формуємо громадянську компетентність, продовжуємо формувати мовленеву компетентність та інші ключові компетентності, оскільки цього вимагає сучасна парадигма української освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>
2. Міністерство освіти і науки України. Історія України. Всесвітня історія. Навчальна програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c7/d14/leb5c7d14lebb955101160807pd>
3. Ладиченко Т. В., Камбалова Я. М. Всесвітня історія : зошит для контрол. і практ. робіт : 7-й кл. Київ : Генеза. 2015. 64 с.
4. Ладиченко Т. В., Камбалова Я. М. Всесвітня історія : робочий зошит: 8-й кл. Київ : Генеза. 2016. 88 с.

5. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія: (рівень стандарту) : підруч. для 10-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза. 2018. 160 с.
6. Ладиченко Т. В. Всесвітня історія: (рівень стандарту) : підруч. для 11-го кл. закл. заг. серед. освіти. Київ: Генеза. 2019. 160 с
7. Осмоловський С. О. Ладиченко Т.В. Всесвітня історія : підруч. Для 9-го кл. загальноосвіт. навч. закл. Київ : Генеза, 2017. 240 с.
8. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. *Основна школа*. 2005. № 3–4.
9. Сидоренко В. В. Концептуальні засади Нової української школи: ключові компетентності, ціннісні орієнтири, освітні результати. *Методист*. 2018. №5.